

В. М. БЕКЕТОВА (Дніпропетровськ)

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ “МУЗЕЙ І МІСТО: МУЗЕЄЗНАВЧІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВІДТВОРЕННЯ СВОЄРІДНОСТІ МІСЬКОЇ КУЛЬТУРИ”

Обласна науково-практична конференція “Музей і місто: музеєзнавчі аспекти збереження і відтворення своєрідності міської культури”, яка відбулась у Дніпропетровському історичному музеї ім. Д.І. Яворницького (далі в тексті ДІМ) 17 травня 2001 р. — напередодні Міжнародного Дня музеїв, є одним з науково-культурних заходів, що у великій кількості заплановані в поточному році на честь 225-річчя Дніпропетровська. Співробітники музеїв області (7 державних та 171 громадського музею) на пленарному та двох секційних засіданнях заслухали й обговорили 25 доповідей та повідомлень з історії міста і краю, з нагальних проблем експозиційної, науково-фондової, науково-просвітницької діяльності музеїв у контексті їх функціонування в міському середовищі. Адже саме в музеях зосереджені тисячі репрезентативних історичних джерел, пам’яток минулого, унікальних культурно-мистецьких скарбів, які можуть допомогти пролити світло на деякі “білі плями”, малодосліджені сторінки історії одного з найбільших обласних центрів України, проілюструвати багате, насичене подіями минуле Дніпропетровська й області. Ця думка пролунала в більшості виступів на конференції.

В доповіді директора ДІМ *Н.І. Капустіної* “Роль ДІМ у функціонуванні міського соціуму” на конкретних прикладах висвітлено діяльність музею щодо дослідження й популяризації історії Дніпропетровська, збереження та відродження його культурних традицій, своєрідності міського середовища, окреслено його внесок у культурно-просвітницьке життя міста шляхом започаткування нових ефективних форм науково-просвітницької роботи, масових заходів, вивчення попиту відвідувачів, організації різноманітних виставок з колекції ДІМ та інших музеїв України, приватних зібрань, розгортання реклами в ЗМІ (особливо на телебаченні) тощо.

Одній з маловідомих сторінок з історії обласного центру присвятила свою доповідь завідувача сектором ДІМ *В.І. Лазебник* — “Почесні громадяни Катеринослава”. Виявивши прізвища всіх почесних громадян Катеринослава ХІХ — початку ХХ ст., доповідач окреслила їх внесок у розвиток міста, повідомила про віхи їх життєвого шляху, і виявлені в музейному зібранні їх особисті матеріали незабаром посядуть гідне місце в експозиції ДІМ (портрети, документи, фото, книги, речі).

У зв’язку із святкуванням ювілею міста значно збільшився інтерес науковців та широкої громадськості до питання розробки сучасного герба Дніпропетровська та історії міської геральдики. Обговорення цих питань вийшло за межі суто мешканців міста та області і набуло всеукраїнського розголосу. Тому не випадково на конференції була заслухана доповідь заступника директора ДІМ по науковій роботі, канд. іст. наук *В.М. Бекетової* “Герб міста та його використання в міському середовищі (за матеріалами ДІМ)”, в якій визначено й охарактеризовано головні етапи в розвитку геральдики міста Дніпропетровська, проаналізовано можливості музейної геральдичної колекції щодо реконструкції історії міської геральдики в краї та оприлюднено сучасні процеси в міському герботворенні.

Повідомлення *О.В. Аліванцевої*, завідуючої відділом ДІМ, було присвячене проблемі створення нового музею в Дніпропетровську, а саме: меморіальному будинку по вул. Ленінградській, 11, де мешкала на початку XIX ст. дворянська родина Фадєєвих-Ган, яка дала світу багатьох видатних осіб у галузі науки, культури, літератури, теософії. Робоча назва музею “Три Олени” — Олена Фадєєва (в дівочтві Долгорука), Олена Ган (донька О. Фадєєвої), Олена Блаватська (донька О. Ган). Як зазначила авторка наукової концепції цього музею, “головне завдання музейників сьогодні — добитися, щоб місцева влада передала будинок по вул. Ленінградській, 11 на баланс історичного музею і виділила кошти на його реставрацію...”.

Проблеми перебудови експозиції, присвяченої історії міста Дніпродзержинська, були розглянуті в доповіді директора Дніпродзержинського міського музею *Н.М. Буланової*. Тема її доповіді стосується не лише цього конкретного музею, а й більшості музеїв нашої області і України в цілому, а також є предметом обговорення всесвітньої музейної організації. Майже в кожному журналі “Museum” ставиться питання до співробітників музеїв різного профілю відносно ролі, місця і змісту стаціонарної музейної експозиції на сучасному етапі. Своєрідним продовженням доповіді Н.М. Буланової було повідомлення заступника директора цього ж музею з наукової роботи *М.М. Сабова* щодо експозиційного втілення персоніологічних аспектів історії міста Дніпродзержинська на прикладі створення художньо-документальної експозиції “Л.І. Брежнев та його час”. Як зазначив доповідач, працівниками Музею історії м. Дніпродзержинська зроблено конкретну спробу реалізації ідеї пізнання епохи через особу, а історичної особи — через події епохи, на прикладі життя і діяльності їхнього земляка, державного та політичного діяча Л.І. Брежнева. М.М. Сабов підкреслив, що ця експозиція тяжіє до співчутливо-аналітичного роздуму над нашим недавнім минулим, це своєрідне намагання музейних співробітників зафіксувати музейними засобами певний стан суспільної свідомості в реаліях сьогодення.

Про роль музеїв на громадських засадах у культурному розвитку м. Дніпропетровська доповіла на пленарному засіданні методист ДІМ *Л.П. Лебедева*, яка була одним з організаторів огляду-конкурсу міських музеїв, присвяченого ювілею міста.

Саме в зв'язку з підведенням підсумків даного огляду конференція й розпочалася нагородженням представниками управління культури міського виконкому 8 кращих (з 30) громадських музеїв Дніпропетровська дипломами та пам'ятними подарунками. В своїй доповіді Л.П. Лебедева, зробивши історичний огляд розвитку музейної мережі міста (1960—1990-х рр.), зупинилась на характеристиці експозицій та науково-просвітницької діяльності міських громадських музеїв таких підприємств, як ВАТ “Завод ім. Г.І. Петровського”, ВАТ “Вагоноремонтний завод”, а також у Хіміко-технологічному університеті, Будівельній академії, Національному університеті, Медичній академії та інших.

На секції “Музейні зібрання та історія міста (вивчення, систематизація та експозиційне втілення)” особливий інтерес викликала доповідь провідного наукового співробітника ДІМ, канд. іст. наук *С.В. Абросимової* “Міста південної України в листуванні родини Нечаєвих”. Більше 500 листів, вивчених та систематизованих доповідачем, репрезентують цінну інформацію з повсякденного життя мешканців Катеринослава, Харкова, Одеси, Херсона з початку XIX ст. до 1930-х рр. Подобиці життя родини Нечаєвих та кола їх друзів, що містяться в листуванні, дають можли-

вість реконструювати побут, менталітет певних верств населення півдня України окресленого часу, що може бути використаним музейними співробітниками при створенні нових експозицій та в науково-популяризаторській діяльності.

Цю ж мету переслідували й інші доповідачі, які представили на суд громадськості огляди музейних колекцій, що висвітлюють різні сторони життя міста ХІХ—ХХ ст., а саме: поштові листівки з видами Катеринослава (*Т.А. Архипова*), міські старожитності архітектора-колекціонера О.Л. Красносельського (*В.В. Буряк*), поштові приладдя, конверти, папір тощо (*Г.А. Голубицька*), музичні інструменти (*О.В. Піцик*), різноманітні документи, фото та речі дніпродзержинських мешканців (*Н.П. Сердюк*). На цій же секції були розглянуті проблеми впровадження в музейну практику соціологічних досліджень в ДІМ (*Л.О. Гайда*) та нових форм роботи з відвідувачами в Дніпродзержинському музеї (“посиденьки” — для пенсіонерів) (*О.О. Машенко*).

В другій секції “Сторінки з історії міста” були розглянуті й обговорені проблеми дослідження (*Т.В. Сардак* — науковий співробітник ДІМ) та збереження й музеєфікації пам’яток археології в Дніпропетровську (*Л.М. Чурилова* — ст. науковий співробітник ДІМ), підняті питання з історії музейної справи в Катеринославі на початку ХХ ст. (*Т.О. Гребінник* — аспірантка Дніпропетровського Національного університету) та про втрати меморіального будинку-музею Д.І. Яворницького в роки Великої Вітчизняної війни (*А.І. Перкова* — зав. сектором ДІМ). Про перейменування вулиць у Дніпропетровську в 1920—1930-х рр. доповіла зав. сектором ДІМ *Л.М. Маркова*, яка використала значний масив архівних матеріалів Дніпропетровського обласного державного архіву, а історія вулиць одного з найстаріших районів Дніпродзержинська була висвітлена в доповіді зав. відділом Музею історії м. Дніпродзержинська *І.В. Шапочкіної*.

Крім того, на другій секції були обговорені такі маловідомі сторінки з історії Дніпропетровська, як: “Катеринослав у житті та творчості родини Драгоманових—Косачів” (*Н.Є. Василенко* — ст. науковий співробітник ДІМ), “Фінансово-податкова політика місцевої влади в Катеринославі в 1918—1920 рр.” (*Т.М. Цимлякова* — ст. науковий співробітник ДІМ), “Культурні товариства національних меншин у Дніпропетровську” (*І. Шерстюк* — наук. співробітник ДІМ), “Матеріали до біографії О.Ф. Федорова — двічі Героя Радянського Союзу” (*В.М. Сацута* — ст. науковий співробітник ДІМ).

На закінчення конференції відбулась презентація книг місцевих авторів: *В.І. Лазебнік* “Озерка наша” (Дніпропетровськ, 2001) — з історії Центрального озерного ринку в Дніпропетровську, та *В.В. Бінкевича* й *В.Ф. Каменки* “Городок старинный запорожский Самарь с перевозом” (Дніпропетровськ, 2000).

В резолюції конференції особливий наголос було зроблено на необхідності переробки та перевидання обласного тому “Історії міст та сіл України”, створення путівників, науково-популярних нарисів міст Дніпропетровщини, увічнення й музеєфікації визначних історико-культурних місцевостей, будинків у містах та селах області, привернення уваги уряду та громадськості до злиденного існування музейних фахівців, які зберігають історичну пам’ять та скарби народу — свідoctва його історії та культури.